

HET NATUURRESERVAAT DRY BORREN

Historisch en biologisch erfgoed

Het natuurreservaat Dry Borren ligt in Oudergem aan de rand van het Zoniënwoud. Deze overgangszone biedt een mozaïek aan zeer verscheiden biotopen (naar kalk- of zuur neigend beukenbos, vochtige weiden, moerassen, vochtig bos, beek, vijver) die een zeer rijke fauna en flora genereren. Bovenop dit zeer mooie biologische erfgoed komen nog enkele historische overblijfselen van de menselijke nederzettingen in het Zoniënwoud.

EEN VLEUGJE GESCHIEDENIS

In de 14e eeuw hoorde het uitgestrekte Zoniënwoud de Hertogen van Brabant toe. Zij maakten er op geheel natuurlijke wijze hun jachtgebied van. Hertog Jan III woonde destijds in Tervuren en liet in 1329 in het gehuchtje met de naam Dry Borren een vierkante woontoren bouwen die hij als jachtpaviljoen zou gebruiken. Het woud was niet zo veilig en daarom werd het defensieve aspect van het gebouw kracht bijgezet door het te vestigen op een soort van eilandje midden een moeraszone.

Omdat de plaats een andere functie kreeg, werd in het begin van de daaropvolgende eeuw een tweede bouwwerk naast de toren opgetrokken. Vanaf dan zou Dry Borren immers de verblijfplaats zijn van de Bosrechter van de hertog van Brabant, maar ook een gevangenis voor de dieven, stropers en struikrovers die in het Zoniënwoud aangehouden werden. De toren en de bijbehorende gevangenis waren omringd met slotgrachten en toegankelijk via een ophaalbrug. Het geheel werd leeggeroofd en vernield in 1584 en dan onmiddellijk erna heropgebouwd op vraag van Filips II van Spanje. Het garnizoen dat in het Zoniënwoud patrouilleerde en instond voor de bewaking van de gevangenis bestond uit een dertigtal man te voet en te paard.

Rond 1659 voegde men een bakhuis (de huidige « lage zaal ») aan de bestaande gebouwen toe.

In 1793 werd het ambt van Bosrechter afgeschaft en daarmee ook de gevangenisfunctie van het kasteeltje van Dry Borren. Samen met de rest van het Zoniënwoud wordt het in 1822 op aanwijzen van Willem van Oranje eigendom van de Société générale des Pays-Bas. De vervallen staat van het gebouw vergde al heel snel de afbraak van de toren. De hiervan afkomstige materialen werden middels een openbare verkoop doorverkocht. Vanaf deze periode wordt Dry Borren in de documenten aangeduid als boerderij, totdat de Belgische staat er in 1906 de eigendom van verwerft. Dan wordt het gebouw omgevormd tot boswachtershuis (een bosarbeider en zijn familie wonen er een tijdje). Na de restauratie (tussen 1973 en 1976) neemt de vzw « Le Conseil des Trois-Fontaines » er zijn intrek en houdt er tal van tentoonstellingen over bosthema's. Nu zijn de gebouwen buiten gebruik.

In november 1986 werd het boskasteel Dry Borren per koninklijk besluit beschermd.

In de middeleeuwen en tijdens het ancien régime liep er een weg door de site van Dry Borren die Overijse met Oudergem verbond. Tegenwoordig bestaat de weg niet meer, maar het tracé en het hoogteverschil zijn nog steeds in het landschap zichtbaar.

Zoals in het Rood Klooster werden de hellingen van de Dry Borren-vallei geëxploiteerd voor het zand en de blokken kalkzandsteen. Getuige het huidige reliëf van bepaalde hellingen.

ALGEMENE BESCHRIJVING : TWEE HEEL VERSCHILLENDE BIOTOOPTYPES

Op de goed gedraineerde hellingen van de vallei groeit er overwegend beukenbos, maar er ontwikkelen zich ook diverse soorten die typisch zijn voor de bodems op deze plaats. Nu eens is de bodem zanderig en kalkachtig, dan weer zuur. Van plek tot plek zijn de verschillen in de vallei merkbaar. Op de arme grond kenmerkt heide, grote veldbies, blauwe bosbes en adelaarsvaren, ... de kruidlaag. Op andere plekken, waar de monniken en de dorpelingen de kalksteen en het zand ontgonnen, domineren er andere bloemen: bosbingelkruid, spekwortel, bosanemoon, eenbloemig parelgras, ... Een dergelijke diversiteit is eerder zeldzaam in het Zoniënwoud en verantwoordt waarom deze bosrandzone een beschermd gebied is.

Het andere bepalende landschapselement van Dry Borren is de vochtige valleibodem. Het natuurreservaat wordt namelijk van noord tot zuid doorkruist door een beekje dat de naam Dry Borren draagt. Het wordt gevoed door drie bronnen (vandaar de benaming van de plek « Dry Borren/Trois Fontaines ») die aan de voet van de helling opborrelen, door het afvloeiend water afkomstig van het stroombekken maar ook van bepaalde nabijgelegen wegeninfrastructuren (Ring ...) en van de grondwaterspiegel die hier en daar aan de oppervlakte komt. De beek ontstaat dus in de Dry Borren-vallei, wordt vervolgens onder de autosnelweg geleid en komt dan in het kluwen van de Rood Klooster-vijvers terecht.

De grondwaterspiegel zet een gedeelte van de vallei onder water en heeft een bij tijden diep en ontoegankelijk moeras gevormd. Dit gebied met zeer vochtige weiden grenst aan een elzenessenbos op moerasbodem, zoals er ook in het Rood Klooster zijn.

Het laatste kenmerkende element van deze vochtige omgeving is de vijver van het boskasteeltje. Vroeger omgaf de vijver het kasteel nog, maar geleidelijk aan verloor hij drie vierde van zijn oppervlakte. Daardoor wordt het gebouw nu omgeven door een vochtige maaibeide.

De valleibodem van Dry Borren is dan wel een redelijk open omgeving, toch doet de sfeer er nog steeds bosachtig aan.

OPMERKELIJKE FAUNA EN FLORA

Het Zoniënwoud en zijn onmiddellijke omgeving maken deel uit van de op Europese schaal beschermde Natura 2000-gebieden omdat het een habitat verschaft aan verschillende vleermuissoorten zoals de vale vleermuis, de mopsvleermuis, de meervleermuis of de ingekorven vleermuis. Een aantal doet zo ook de Dry Borren-site aan, des te meer omdat ze er een onderkomen vinden in het speciaal hiervoor ingerichte dak van het boskasteeltje.

De zwarte specht, de buizerd, de ijsvogel, de kleine bonte specht en de sperwer maken deel uit van de eerder zeldzame vogelsoorten die men in Dry Borren waarnemen kan.

Wanneer de planten in de lente in bloei komen, maken tal van insecten zich meester van de vochtige weides van het valleitje. Op hun beurt trekken ze heel wat roofdieren aan. Soms komt de ree er zich voeden.

BEHEERSPRINCIPE

Het moeras en de weiden van het Dry Borren-natuurreservaat worden een tot twee keer per jaar gemaaid zodat de site landschappelijk gezien zijn aanblik van een open vallei behoudt. Het is eveneens de bedoeling de ontwikkeling van de grasplanten aan de grond in de hand te werken omdat ze een behoorlijk grote voedselzone vormt voor tal van soorten. Daarom worden er regelmatig uitdunningswerkzaamheden uitgevoerd. Op de zure hellingen van het reservaat komt men bewust niet tussen, tenzij om bepaalde invasieve exotische soorten zoals de Amerikaanse vogelkers te verwijderen. Dat is ook het geval voor het bos dat onder water staat en dat men als een evenwichtige, zichzelf regelende biotoop beschouwt.

Ook al wordt het oude boskasteel niet meer bewoond, toch werden er enkele kleine voorzieningen aangebracht zodat de verschillende vleermuisensoorten die de site aandoen een schuilplaats vinden onder het dakgebinte van het gebouw. Er werden ook enkele dringende karweitjes opgeknapt om de teloorgang van dit historische erfgoed te voorkomen. De omheinde plaats blijft zichtbaar vanaf de weg die door het reservaat loopt, maar is momenteel niet toegankelijk.

Algemeen gezien blijft het natuurreservaat kwetsbaar omdat het enerzijds niet erg uitgestrekt is, anderzijds omwille van de geografische ligging naast de E411-autosnelweg en, in het westen, naast een woonwijk. Het afvloeiwatervat dat van deze infrastructuur afkomstig is, stort zich in het reservaat via het Blankedelle-valleitje en brengt nu en dan schade toe door erosie en laat er vervuilde sedimenten achter. De autosnelweg vormt ook een versperring voor de fauna die zich wil verplaatsen tussen het natuurreservaat en de site van het Rood Klooster. Het zou ideaal zijn een gedeelte van de ruimte onder het autowegviaduct in te richten opdat de dieren er langs zouden kunnen, en om rechtstreekse verbindingen te leggen tussen de twee natuurreservaten onderling en de rest van het bos.

MONUMENTEN

Het Dry Borren-kasteeltje

Van de primitieve vierkante woontoren van 5.75 m breed die in 1359 gebouwd en in de 16^e eeuw waarschijnlijk gedeeltelijk heropgebouwd werd, rest er enkel een stuk van de muur dat nog zichtbaar is vanaf de (in een punt uitlopende) linkergevel van het huidige bouwwerk. Dat ziet eruit als een (bak)stenen huis met daarop een zadeldak in dakpannen waarin drie dakvensters op een rij zitten. Links van de deur laten drie vensteropeningen in kruisstructuur het licht in het gebouw binnen. Rechts staan twee vensteropeningen met tralievormige stijlen in een verticale lijn boven elkaar. De grote binnenzaal is versierd met een gotische schouw. De kelder en de onderbouw behoren tot het oorspronkelijke middeleeuwse gebouw.

GROENE RUIMTEN IN DE BUURT

- Ten noordwesten: het Rood Klooster, de Jean Massart-tuin en het Bergogepark
- Ten westen: het Lambin-, het Ten Reuken- en het Senypark
- Ten zuiden en oosten: het Zoniënwood
- Ten zuidwesten: de Pinnebeekpoel.

Oppervlakte: 12 hectare

Typologie : gewestelijk natuurreservaat

Eigenaar : Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Beheer : Leefmilieu Brussel

Bescherming : krachtens het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve van 27 april 1992 heeft de Dry Borren-vallei het statuut van natuurreservaat gekregen.

PRAKTISCHE INFORMATIE

OPENINGSUREN

Het natuurreservaat bevindt zich aan de rand van het Zoniënwoud en is dus steeds toegankelijk, maar enkel via de wegen. Afsluitingen beperken de toegang tot de kwetsbaardere zones.

CONTACT

Met vragen en problemen kan u zich wenden tot de boswachters die het Zoniënwoud doorkruisen en meer in het algemeen tot Leefmilieu Brussel : 02 / 775 77 38 voor de bosdienst of 02 / 775 75 75 voor de infodienst, info@leefmilieubrussel.be

UITRUSTING

Informatieborden, vuilnisbakken.

ER GERAKEN

Het Dry Borren-natuurreservaat ligt in het Zoniënwoud, in de gemeente Oudergem. Men kan het bereiken vanaf de Waversesteenweg (daar waar hij onder de E411 doorgaat).

BEREIKBAARHEID ANDERVALIDEN

Gedeeltelijk vanaf het E411-viaduct tot aan de Dry Borren-bron. Op andere plaatsen moeilijk tot onmogelijk omwille van de steile helling en de kasseiwegen.

OPENBAAR VERVOER

Bus 72 (halte ADEPS) en 42 (halte Heilig-Hart).

MEER INFORMATIE

- De brochures en folders van Leefmilieu Brussel:
 - [het Zoniënwoud](#)
- Meer info over [de Brusselse reservaten](#)
- Meer info over [Natura 2000](#)
- Meer info over [het Groene en het Blauwe netwerk](#)
- De website van [het Platform Zoniënwoud](#)
- De website van [het Zoniënwoud](#)

